

**Відповіді на завдання I етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії  
8 клас**

**1. Установіть відповідність між уривками з поеми Олександра Олеся “Княжа Україна” та іменами історичних правителів, які в них змальовано. Відповідь запишіть у форматі: 1 – А, 2 – Д тощо. Потрібно обрати імена лише п’яти князів. (0-10 б.)**

1 – Ж, 2 – Г, 3 – Б, 4 – Д, 5 – Г

**2. Серед наведених нижче тверджень знайдіть три хибні. Запишіть літери, якими позначено ці твердження. (0-6 б.):**

В) Війна Червоної та Білої троянд у Франції привела до влади династію Тюдорів

Г) Московське князівство продовжило експансію на південь, перемігши литовців у битві на р. Орша

Е) Ян Гус був одним із чільних представників Контрреформації

**3. Дайте визначення термінів (0-10 б.):**

**Ярлик** — письмова грамота ханів Золотої Орди, яка надавала руським князям право на управління своїми удільними князівствами або звільняла православну церкву від сплати данини.

**Інвеститура** — у середньовічній Європі формальний юридичний акт введення васала у володіння землею (феодом), а також процес призначення на церковні посади (через право на світську інвеституру точилася жорстка боротьба між Папами Римськими та німецькими імператорами).

**Ставропігія** — статус автономії православної церковної одиниці (братства або монастиря), що передбачав пряме підпорядкування патріарху та повну незалежність від місцевого єпископа. *(першим такий статус отримало Львівське Успенське братство у 1586 році).*

**Реконкіста** — процес відвоювання християнами земель Піренейського півострова, захоплених мусульманами (маврами). Тривав з VIII до кінця XV століття і завершився падінням Гранадського емірату (1492 р.) та утворенням об'єднаної Іспанії.

**Полемічна література** — жанр української публіцистичної та богословської літератури кінця XVI – першої половини XVII ст., що виник унаслідок гострих дискусій навколо укладення Берестейської церковної унії (1596 р.) і мав на меті захист православ'я. *(Можна навести ім'я котрогось з полемістів, наприклад Івана Вишенського, Герасима Смотрицького, Петра Скаргу тощо).*

**4. Прочитайте уривок із праці польського анонімного автора та виконайте завдання.**

**а) Назвіть історичного діяча, про якого йдеться в уривку. (0-2 б.)**

*Уривок про Х. Колумба*

**б) Поясніть, чому ставлення іспанської влади до нього змінилося та чи можна на підставі наведеного уривка стверджувати, що цей діяч був невинним? Обґрунтуйте відповідь, використавши інформацію з джерела та власні історичні знання. (0-3 б.)**

Колумб отримав посаду віцекороля та губернатора Еспаньйоли (Гаїті), але виявився вкрай неефективним і жорстоким адміністратором. До Іспанії постійно надходили доноси від поселенців на тиранію Колумба та його братів. Вони застосовували тортури, каліцтва та страти щодо самих іспанців без належного судового розгляду. До того ж, колонія не приносила обіцяних надприбутків, на острові спалахували збройні заколоти. Намагаючись компенсувати нестачу золота, Колумб почав масово поневолювати місцеве населення та відправляти його до Іспанії на продаж, що прямо суперечило волі королеви Ізабелли, яка вважала індіанців своїми підданими.

Тому, твердження анонімного автора про абсолютну невинність Колумба не відповідає дійсності. Хоча після повернення до Іспанії королівське подружжя наказало зняти з нього кайдани, повернуло частину статків і навіть профінансувало його останню (четверту) експедицію, Колумба назавжди позбавили посади губернатора та права керувати відкритими землями.

Крім того, відкриття Колумба спровокували масове винищення місцевого населення – тому його постать часто сприймається контраверсійно.

**5. Перед Вами 4 фотографії архітектурних пам'яток (А–Г) та 5 історичних описів (1–5).**

**а) Зіставте кожне зображення з відповідним описом (зверніть увагу: один опис зайвий).**

**б) Для кожної з чотирьох пам'яток додатково вкажіть місто, де вона розташована, та її архітектурний стиль. (0-12 б.):**

1 – Б – Нотр-дам-де-Парі (Собор Паризької Богоматері) у Парижі, готичний стиль

2 – зайве

3 – А – Софіївський собор у Києві, візантійський стиль

4 – В – собор св. Софії у Константинополі, візантійський стиль. Перетворена на мечеть

5 – Г – костел св. Варфоломія в Дрогобичі, готичний стиль

**6. Визначте, які три з наведених подій відбулися за життя князя Данила Романовича.**

**Запишіть номери трьох правильних відповідей. (0-6 б.) (0-6 б.)**

1) VII Хрестовий похід на чолі Людовіком IX Святим

3) Підписання Великої хартії вольностей королем Іоанном Безземельним

6) Битва на р. Калка

**7. Уявіть історичну зустріч: у потойбіччі зустрілися два видатні правителі Середньовіччя – імператор франків Карл Великий та великий князь київський Ярослав Мудрий. Між ними почалась дискусія про те, що робить державу сильною та успішною. Опишіть можливе продовження цієї суперечки та порівняйте держави цих правителів за трьома напрямками, визначивши спільні риси та відмінності: (0-12 б.):**

•Право • Культура • Політична доля держав після смерті вказаних правителів?

**Орієнтовні відповіді:** •Право (0-4б.) **Спільне:** Обидва стали видатними законодавцями: Карл Великий видавав капітулярії (загальнодержавні укази), а Ярослав Мудрий уклав перший писаний збір законів Русі – «Руську правду». Обидві правові системи намагалися гуманізувати суспільство, замінюючи первісну кровну помсту грошовими штрафами (вергельд у франків та віра на Русі). **Відмінності:** Карл спирався на синтез римського права та племінних звичаїв (Салічна правда). Ярослав Мудрий спирався на слов'янське звичаєве право з елементами візантійського законодавства.

• Культура (0-4б.) **Спільне:** Обидва правителі ініціювали небачений культурний злет. У державі франків це явище назвали “Каролінзьким відродженням”, а епоху Ярослава – “Золотим віком Русі”. Обидва монархи засновували школи (Палацова школа Карла в Аахені та школа в Києві), збирали навколо себе інтелектуалів, переписували книги і зводили монументальні храми, які мали підкреслити велич влади (Аахенська капела у Карла та Софія Київська у Ярослава).

**Відмінності:** Культурні вектори були різними. Карл орієнтувався на античну і католицьку традицію Західної Римської імперії (латина, вплив Папи Римського). Ярослав будував культуру на основі східнохристиянської, візантійської традиції (кирилиця, переклад грецьких текстів, призначення власного митрополита Іларіона).

• Політична доля держав (0-4б.) **Спільне:** обидві розпалися через принцип престолонаслідування. Обидва правителі поділили державу між своїми нащадками, що призвело до феодалної роздрібненості та братовбивчих війн. **Відмінності:** Імперія Карла розпалася відносно швидко (Верденський договір 843 року) і дала початок трьом новим європейським державам – Франції, Німеччині та Італії. Держава Ярослава Мудрого (після його заповіту 1054 року) формально ще довго зберігала номінальну єдність навколо київського престолу, але загрузла в нескінченних князівських міжусобицях, що зрештою зробило її легкою здобиччю для монгольської навали.

**8. 1. На контурній карті Європи цифрами (1–5) позначено п'ять держав. Із наведеного переліку доберіть до кожної з держав по три відповідні поняття, події або імена правителів. (0–15 б.)**

**1 (Іспанія):** Кортеси, халіфат, Фердинанд Арагонський.

**2 (Італія):** кондотьєри, теократія, дож.

**3 (Польща):** Городельська унія, Сигізмунд Старий, Генрикові артикули.

**4 (Англія):** шериф, Генріх Плантагенет, Книга Страшного суду.

**5 (Франція):** Альбігойські війни, Жакерія, Авіньйонський полон пап.

**8. 2. Після виконання першого кроку у Вас залишаться невикористані поняття. Сформулюйте одне твердження, яке розкриває історичний зв'язок між цими поняттями. Назвіть рік та державу, з якою пов'язані ці поняття (на карті вона є, але не позначена цифрою) (0-5 б.)**

Орієнтовна відповідь: У 1356 році імператор **Карл Люксембурзький** видав “Золоту буллу”, яка законодавчо закріпила порядок обрання імператора Священної Римської імперії колегією з семи князів-курфюрстів.

**9. Прочитайте уривок зі статуту школи, створеної на українських землях у 1586 р., і дайте відповіді на запитання (0–10 б.):**

**а) Про яку саме школу йдеться в уривку (вказати місто та назву організації-засновника)? (2 б.)**

Йдеться про школу Львівського Успенського братства

**б) Поясніть терміни “дидакал” та “отрок”, ужиті в тексті. (2 б.)**

Дидакал – вчитель, отрок – учень

**в) Для чого створювали такі організації у XVI ст. та чим вони займалися ? (2 б.)**

Православні братства створювалися для захисту церкви, національної культури та мови від наступу католицизму та полонізації. Вони займалися просвітництвом (відкривали школи, друкарні, видавали книжки), утримували шпиталі, відстоювали інтереси русинів у судах.

**г) Назвіть щонайменше чотири предмети (зокрема, мови), які обов'язково вивчалися в цих школах. (4 б.)**

Мови: церковнослов'янська, грецька, латинська, проста руська (українська).

Предмети («сім вільних мистецтв»): граматики, риторика, діалектика (логіка), арифметика, геометрія, астрономія, музика.

**10. Установіть відповідність між датами та подіями української або світової історії.**

**Відповідь запишіть у форматі: “цифра” – “літера”. Наприклад: 1–А, 2–Б.. (0–9 б.):**

1 – Г, 2 – Є, 3 – А, 4 – Д, 5 – Г, 6 – Е, 7 – Ж, 8 – Б, 9 – В.